

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Γ΄ ΤΑΞΗ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Διδαγμένο Κείμενο : ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΑ»(20)

“Οτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινήν ποιητέον, φανερόν· τίς δ’ ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἀριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχῶδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττὰ (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τις)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ’ εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς). “Οτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνασσον. Βάνασσον δ’ ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

A. Από το κείμενο που δίνεται να μεταφράσετε το απόσπασμα : “περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν .....ἢ τὴν διάνοιαν”.

B. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις.

B1. “ Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινήν ποιητέον, φανερόν”

Κατὰ τον Αριστοτέλη, ποιοὶ πρέπει να θεσπίσουν νόμους για τὴν παιδεία καὶ γιατί ; Ποια θέση διατυπώνει σχετικά με το χαρακτήρα που πρέπει να ἔχει ἡ παιδεία;

B2. Ποιες διαφορετικὲς ἀπόψεις διατυπώνονται σχετικά με το περιεχόμενο καὶ τὸ στόχο τῆς παιδείας σύμφωνα με τὸ κείμενο ;

B3. Σε ένα έργο πολιτικής θεωρίας όπως τα “ Πολιτικά”, ο Αριστοτέλης θεώρησε απαραίτητο να αναφερθεί σε θέματα παιδείας, κάνοντας ιδιαίτερη μνεία στη διαμόρφωση ηθικής προσωπικότητας. Πώς δικαιολογείται αυτό; Για να απαντήσετε να βασιστείτε και στο μεταφρασμένο κείμενο που ακολουθεί.

Αριστοτέλη, “ Πολιτικά” (14)

Είναι φυσική λοιπόν η τάση του ανθρώπου να συνυπάρχει μαζί με άλλους σε μια τέτοια κοινωνία. Κι εκείνος όμως που πρώτος τη συγκρότησε, υπήρξε ένας από τους πιο μεγάλους ευεργέτες του ανθρώπου. Γιατί όπως ο άνθρωπος είναι το ανώτερο από όλα τα όντα όταν φτάνει στην τελειότητά του, έτσι όταν σπάζει τη σχέση του με τον νόμο και τη δικαιοσύνη γίνεται το χειρότερο από όλα. Δεν υπάρχει πιο ανυπόφορο και πιο ολέθριο πράγμα από την αδικία που διαθέτει όπλα. Ο άνθρωπος, από την άλλη, γεννιέται εφοδιασμένος από τη φύση με όπλα για να υπηρετήσει τη φρόνηση και την αρετή, που όμως μπορεί να τα χρησιμοποιήσει εξ ολοκλήρου και για αντίθετους σκοπούς. Γι' αυτό ο δίχως αρετή άνθρωπος είναι από όλα τα όντα το πιο ανόσιο και το πιο άγριο, το χειρότερο από όλα στις ερωτικές απολαύσεις και στις απολαύσεις του φαγητού. Η δικαιοσύνη είναι στοιχείο συστατικό της πόλης· είναι αυτό που συγκρατεί την τάξη στην πολιτική κοινωνία.

B4. Ποια η σημασία της λέξης “ πόλις ” στα “ Πολιτικά ” του Αριστοτέλη;

B5. Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της νέας ελληνικής, απλές ή σύνθετες για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις : *είληφε, τείνοντα, διηρημένων, νομίζειν, διάνοιαν.*

Αδίδακτο Κείμενο : ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΙΣΤΟΡΙΑ VI, 88

Οί δέ ἐς τήν Κόρινθον καί Λακεδαίμονα τῶν Συρακοσίων ἀποσταλέντες πρέσβεις τούς τε Ἰταλιώτας ἅμα παραπλέοντες ἐπειρῶντο πείθειν μή περιορᾶν τά γιγνόμενα ὑπό τῶν Ἀθηναίων, ὡς καί ἐκείνοις ὁμοίως ἐπιβουλευόμενα, καί ἐπειδή ἐν τῇ Κορίνθῳ ἐγένοντο, λόγους ἐποιοῦντο ἀξιοῦντο ἀξιοῦντες σφίσι κατά τό ξυγγενές βοηθεῖν. Καί οἱ Κορίνθιοι εὐθύς ψηφισάμενοι αὐτοί πρῶτοι ὥστε πάση προθυμίᾳ ἀμύνειν, καί ἐς τήν Λακεδαίμονα ξυναπέστελλον αὐτοῖς πρέσβεις, ὅπως καί ἐκείνους συναναπείθοιεν τόν τε αὐτοῖ πόλεμον σαφέστερον ποιεῖσθαι πρὸς τούς Ἀθηναίους καί ἐς τήν Σικελίαν ὠφελίαν τινά πέμπειν.

A. Να μεταφράσετε το απόσπασμα.

B1. α) Να γράψετε του τύπους που ζητούνται :

πρέσβεις : γενική ενικού

πάση : δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους

σαφέστερον : τα παραθετικά του επιθέτου στον τύπο που βρίσκεται.

ἀξιοῦντες : γενική ενικού του θηλυκού γένους της μετοχής

β) Να γράψετε του τύπους των ρημάτων που ζητούνται :

παραπλέοντες : προστακτική ενεστώτα γ' ενικό πρόσωπο.

ἀποσταλέντες : β' πληθ. πρόσωπο οριστική παθητικού αορίστου.

ἐπειρῶντο : γ' πληθ. πρόσωπο ευκτικής ενεστώτα.

ψηφισάμενοι : γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα.

πέμπειν : β' ενικό πρόσωπο προστακτικής παθητικού παρακειμένου.

B2. α) ἀποσταλέντες, ὑπό τῶν Ἀθηναίων, ἐπιβουλεύόμενα, σφίσι, αὐτοί, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους : Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους προηγούμενους ὀρους.

β) “ ἐπειρῶντο πείθειν... Ἀθηναίων” : Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ.

Πρότυπα Εκπαιδευτικά Κέντρα
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Απαντήσεις στα προτεινόμενα θέματα

Διδαγμένο Κείμενο : ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΑ»(20)

A. Μετάφραση.

και σχετικά με αυτά που οδηγούν στην αρετή δεν υπάρχει καμιά απολύτων συμφωνία (καταρχήν για την αρετή, δεν έχουν όλοι όσοι την τιμούν την ίδια ιδέα, ώστε δικαιολογημένα υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκησή της).

Είναι λοιπόν φανερό ότι (τα παιδιά) πρέπει να διδάσκονται από τα χρήσιμα τα πιο απαραίτητα (είναι) επίσης φανερό ότι (δεν πρέπει να τα διδάσκονται) όλα, δεδομένου ότι οι ασχολίες διακρίνονται σ' αυτές που ταιριάζουν και σ' αυτές που δεν ταιριάζουν σε ελεύθερους ανθρώπους, και (είναι φανερό) ότι από τα χρήσιμα πράγματα, τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν όσα δεν κάνουν τιποτένια αυτόν που τα μαθαίνει.

Πρέπει όμως να θεωρούμε ευτελή κάθε ασχολία και τέχνη ή μάθηση που κάνει άχρηστο το σώμα ή το μυαλό των ελεύθερων ανθρώπων για τα έργα και τις πράξεις της αρετής.

B1. Κατά τον Αριστοτέλη, τα θέματα παιδείας πρέπει να ρυθμίζονται με νόμου από την πολιτεία και να μην αφήνονται την ιδιωτική πρωτοβουλία. Αυτό το θεωρεί απαραίτητο, καθώς όλοι οι πολίτες είναι μέρη ενός ευρύτερου όλου, της πόλης. Για να λειτουργήσει, λοιπόν, σωστά η πόλη, πρέπει οι πολίτες (ως μέρη) να έχουν κοινή εκπαίδευση, ώστε να μπορούν από κοινού να φτάσουν στην επίτευξη του βασικού στόχου της πόλης (που είναι η ευδαιμονία).

Η παιδεία δεν θα πρέπει, κατά το φιλόσοφο, να διακρίνεται από μονομέρεια. Οι χρήσιμες και οι πρακτικές γνώσεις είναι απαραίτητες, ωστόσο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στον ηθικοπλαστικό χαρακτήρα της

παιδείας. Τονίζει ότι θα πρέπει οι νέοι να μαθαίνουν όσα ταιριάζουν σε ελεύθερους ανθρώπους και όσα δεν τους καθιστούν βάνανους.

B2. Σύμφωνα με το κείμενο διατυπώνονται 3 διαφορετικές απόψεις σχετικά με το περιεχόμενο και το στόχο της παιδείας. Για κάποιους η παιδεία πρέπει να στοχεύει σ' αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή, για άλλους σ' αυτά που οδηγούν στην αρετή, για άλλους σ' αυτά που προάγουν τη γνώση.

B3. Σύμφωνα με την ενότητα 14, ο άνθρωπος έχει στη διάθεσή του φυσικά όπλα, που αν τα χρησιμοποιήσει με πνεύμα δικαιοσύνης και αρετής, θα γίνει το πιο επικίνδυνο όν. Η παιδεία, λοιπόν, πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα σε μία πόλη, καθώς αυτή μπορεί να διαμορφώσει ηθικές προσωπικότητες και να διδάξει δικαιοσύνη και αρετή. Η σωστή παιδεία θα κάνει τους πολίτες σωστούς και θα συμβάλλει στην ομαλή κοινωνική συμβίωση.

B4. Η απάντηση από την εισαγωγή σου σχολικού βιβλίου σελ. 179 : “ Η αρχαία ελληνική λέξη πόλις .....από την πόλιν”.

B5. εἴληφε : λήμμα, λαβή

τείνοντα, :τάση, επεκτατικός

διηρημένων, : αίρεση, εξαιρετικός

νομίζειν: νόμος, νόμισμα

διάνοιαν. : επινόηση, νοημων

Αδίδακτο Κείμενο : ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΙΣΤΟΡΙΑ VI, 88

A. Μετάφραση.

Και οι πρέσβεις των Συρακουσίων που είχαν αποσταλεί στην Κόρινθο και στην Λακεδαίμονα πλέοντας παραλιακά προσπαθούσαν συγχρόνως να πείσουν τους Ιταλιώτες να μη βλέπουν με αδιαφορία τα όσα έπρατταν οι Αθηναίοι, γιατί κατά την γνώμη τους είχαν εχθρικό σκοπό εξίσου και εναντίον αυτών, κι αφού έφτασαν στην Κόρινθο μιλούσαν απαιτώντας να τους βοηθήσουν λόγω της συγγενείας τους. Και οι Κορίνθιοι αμέσως αφού αποφάσισαν ώστε πρώτοι αυτοί με κάθε προθυμία να βοηθήσουν, και στη Σπάρτη έστειλαν μαζί τους πρέσβεις, για να πείσουν από κοινού και εκείνους (τους Σπαρτιάτες) να κάνουν φανερότερο τον εδώ (στην Ελλάδα) πόλεμο εναντίον των Αθηναίων και να στείλουν στην Σικελία κάποια βοήθεια.

B1. α) πρέσβεις → πρεσβευτοῦ

πάση → πᾶσι

σαφέστερον → σαφῆ, σαφέστατον

ἀξιούντες → ἀξιούσης

β) παραπλέοντες → παραπλείτω

ἀποσταλέντες → ἀπεστάλητε

ἐπείρωντο → πειρῶντο

ψηφισάμενοι → ψηφιεῖται

πέμπειν → πέπεμφο

B2. α) ἀποσταλέντες → επιθετική μετοχή

ὑπό τῶν Αθηναίων → ποιητικό αίτιο

ἐπιβουλευόμενα → αιτιολογική μετοχή

σφίσι → αντικείμενο στο βοηθεῖν

αὐτοί → κατηγορηματικός προσδιορισμός

προς τους Ἀθηναίους → εμπρόθ. Προσδιορισμός εχθρικής κατεύθυνσης.

β) “ Μη περιοράτε, ὦ Ἰταλιῶται, τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων”

Επιμέλεια Θεμάτων

Ανθή Μαλτέζου

Φιλολόγος